

Visie op wonen

Voor Ieder(in), LPGGz en de NPCF is wonen een belangrijk thema. Goed wonen is immers een belangrijke pijler voor kwaliteit van leven. Mensen voelen zich gelukkiger en gezonder als ze prettig wonen. Wonen betekent veel meer dan onderdak hebben. In het leven van mensen is de woonsituatie op vele manieren van betekenis.

Goed wonen betekent:

- een plek hebben waar je je kunt vestigen (stabiliteit);
- waar je je eigen stempel kunt drukken op de inrichting (identiteit);
- waarover je zeggenschap hebt (regie);
- waar je erbij hoort (integratie);
- en een plek die een uitvalsbasis is om de wereld te betreden (maatschappelijke participatie).

We constateren op basis van een uitgebreide inventarisatie onder de achterban dat voor veel mensen met een beperking de woonkwaliteit onder de maat is. Het is daarom belangrijk dat beleidsmakers en stakeholders investeren in de kwaliteit van wonen voor mensen met een beperking of aandoening. Voorkomen moet worden dat mensen extra beperkt raken door hun woonsituatie: zich niet meer thuis voelen, ontheemd raken of een eenzaam, geïsoleerd bestaan leiden.

VN verdrag biedt houvast

De basis voor onze opvattingen over kwaliteit van wonen ligt in het VN verdrag inzake personen met een beperking. Artikel 19 van dit verdrag behelst het gelijke recht om zelfstandig te wonen en deel uit te maken van de maatschappij. Het gaat om het recht van mensen met een beperking om vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht te zijn te leven in een bepaalde leefregeling. Ook in andere artikelen worden rechten beschreven die relevant zijn voor het wonen. Dat betreft: het universeel ontwerp (artikel 2), de eerbiediging van de persoonlijke autonomie (artikel 2), het waarborgen van de veiligheid (artikel 11), privacy en eerbiediging van gezinsleven en de woning (artikel 22) en het recht op een behoorlijke levensstandaard, waaronder huisvesting en toegang tot volkshuisvestingsprogramma's (artikel 28).

Wonen is meer dan een dak boven het hoofd

Wonen bestaat uit een 'harde', tastbare kant (de stenen, het gebouw) en een zachte kant (het thuis voelen, de belevingsaspecten). Daarnaast is van belang dat mensen grip hebben op hun woonsituatie, regie kunnen voeren. Bij een goede kwaliteit van wonen wordt aan de onderstaande voorwaarden voldaan:

1. Er is keuzevrijheid in het bepalen waar, hoe en met wie te wonen
2. De gebruikskwaliteit is op peil: de woonruimte is bruikbaar, toegankelijk, veilig, gezond/comfortabel, duurzaam/aanpasbaar en onderhoudsvriendelijk.

3. De belevingsaspecten zijn op peil: autonomie en privacy, veiligheid, integratie en ondersteuning bij het wonen zijn geborgd.

Kwaliteit van wonen gaat over de woonruimte zelf en over de woonomgeving. Ook de woonomgeving moet toegankelijk en bruikbaar zijn, voldoende voorzieningen bieden, veilig zijn en mogelijkheden bieden voor ontmoeting.

Naar een inclusief woonbeleid

Een inclusief woonbeleid richt zich op alle groepen burgers en houdt rekening met diversiteit. Mensen met een beperking of aandoening of hun vertegenwoordigers participeren op verschillende niveaus in het beleid. En burgers hebben zoveel mogelijk zelf zeggenschap over hun woonsituatie.

Actieplan wonen

De meldactie wonen met 2215 reacties en de 60 interviews bij mensen thuis hebben forse knelpunten aan het licht gebracht over de woonkwaliteit van mensen met een beperking of aandoening. Tegelijkertijd constateren we dat wonen, omdat het zo nauw verbonden is met kwaliteit van leven, veel aangrijpingspunten biedt om te investeren in de kwaliteit van leven van mensen met een beperking of aandoening. Met onderstaande 10 actiepunten willen Ieder(in), LPGGz en de NPCF belangrijke knelpunten aanpakken en werken aan de versterking van de kwaliteit van wonen van mensen met een beperking of aandoening. Van vele partijen wordt inzet verwacht om verbeteringen te realiseren: mensen met een beperking/aandoening zelf, belangenbehartigers, gemeenten, zorgaanbieders, woningcorporaties, architecten en bouwers, veiligheidsdiensten en de landelijke overheid.

1. Verbeter de zeggenschap van mensen met een beperking of aandoening over hun woonsituatie

Maatregelen:

- Maak wonen tot een integraal onderdeel in het persoonlijk plan. In dit plan is aandacht voor de individuele woonwensen en voor de woon carrière passend bij de levensfase.
- Waarborg inspraak van betrokkenen zelf in de samenstelling van hun huishouden (de keuze met wie zij wonen), óók als zij wonen in een instelling.
- Introduceer vormen van hospiteren in woonvormen met een vorm van gezamenlijkheid (groepswoon). Geef mensen de gelegenheid om uitgebreid kennis te maken (logeren, proefwonen) voordat zij een besluit nemen. Dit geldt overigens wederzijds: ook de bestaande woongroep kan aangeven of iemand in de groep past.

2. Zorg voor voldoende geschikte woningen: toegankelijke woningen, beschermende woonvormen en woningen met zorgsteunpunt.

Maatregelen:

- Maak van de nieuwe Omgevingswet tot een wet die bijdraagt aan de inclusieve samenleving. Benoem toegankelijkheid in de Omgevingswet als één van de uitgangspunten. En toets deze nieuwe wet aan het VN verdrag voor mensen met een beperking.
- Definieer toegankelijkheid breed: denk ook aan toegankelijkheid voor bijvoorbeeld mensen met een visuele beperking (voldoende licht, contrasten etc.)
- Stimuleer de bouw van toegankelijke woningen: Laat het lage BTW tarief gelden voor bouw of verbouw van woningen die aantoonbaar leidt tot betere toegankelijkheid en geschiktheid voor zorg.
- Biedt meer inzicht in de kwaliteit van de woningvoorraad. Doe dit voor burgers die op zoek zijn naar een passende woning en inzicht moeten krijgen in aanbod van geschikte

woningen. Maar doe dit ook voor beleidsmakers om te bepalen wat er gebouwd of verbouwd moet worden.

- Vermijd bij woningtoewijzing starre regels die de keuzemogelijkheden inperken (bijvoorbeeld woningen labelen als 55+, geen kinderen toestaan in een wooncomplex).

3. Verbeter de toegankelijkheid van de buitenruimten (tuinen en balkons)

Maatregelen:

- Maak bij nieuwbouw en verbouw de toegang tot de tuin of het balkon zonder hoogteverschillen en voldoende breed.
- Leg voorschriften over toegankelijkheid van de buitenruimte vast in bouwregelgeving (Bouwbesluit).

4. Steun en faciliteer groepen burgers die zelf een wooninitiatief ontwikkelen

Maatregelen:

- Biedt voor de langere tijd duidelijkheid over regelgeving in zorg en wonen.
- Zorg dat gemeenten en woningcorporaties goed geïnformeerd zijn over de toegevoegde waarde van wooninitiatieven voor mensen met een beperking.
- Neem het ondersteunen van wooninitiatieven op in de gemeentelijke beleidsvisie over wonen en zorg.

5. Zorg voor heldere procedures en goede communicatie rond woningaanpassingen

Maatregelen:

- Maak goede werkafspraken tussen gemeenten, zorgverzekeraars en woningcorporaties (convenant). Streef daarbij naar korte doorlooptijd tussen aanvraag en realiseren van de aanpassingen.
- Stel niet als algemene regel dat woningaanpassingen maar één keer vergoed worden. Verhuizen moet mogelijk blijven, de wooncarrière moet zich kunnen aanpassen aan de levensloop.
- Neem ervaringsdeskundigheid serieus. Mensen weten vaak zelf het beste wat voor hen wel of niet werkt.

6. Schenk aandacht aan brandveiligheid in de thuissituatie

Maatregelen:

- Initieer nader onderzoek naar de brandveiligheid voor thuiswonenden. Verken maatregelen zoals automatische melding voor mensen met zware beperkingen en meer aandacht voor deze doelgroep in regionale rampenplannen.
- Biedt voorlichting aan mensen met een beperking zelf gericht op bewustwording en versterken van eigen mogelijkheden om veiligheid te vergroten.

7. Versterk de inspraak vanuit cliëntenperspectief in regionaal en lokaal woonbeleid

Maatregelen:

- Borg de inspraak op richtinggevende documenten zoals gemeentelijke woonvisies, huisvestingsverordeningen, omgevingsplannen. Neem de inspraak van gebruikersorganisaties, zoals lokale organisaties van mensen met een beperking, in regelgeving op.
- Faciliteer samenwerking op lokaal niveau tussen woonadviescommissies (VACpunt wonen) en lokale belangenbehartigers van mensen met een beperking of aandoening.
- Stimuleer het samen schouwen van woningen en woonomgeving door mensen mét en zonder beperking.

8. Waarborg voldoende formele en informele ondersteuning bij het (zelfstandig) wonen.

Maatregelen:

- Waarborg een basisniveau aan ondersteuning bij het wonen, dat mensen in staat stelt zo zelfstandig mogelijk te wonen. Heb hierbij aandacht voor de 'vangnetfunctie', mensen in de nabijheid op wie men in nood- of onverwachte situaties kan terugvallen.
- Respecteer in de hulpverlening de privacy van mensen in hun woning. Laat dit anderzijds niet leiden tot verwaarlozing van mensen (bijvoorbeeld in de GGZ) die zorg mijden.
- Voer een mantelzorgvriendelijk woonbeleid: Laat bij woningtoewijzing en bij plaatsing in een instelling de sociale context, waaronder de nabijheid van familie en vrienden zwaar meewegen. En benut in de gemeentelijke huisvestingsverordening de optie¹ op om bij toewijzing voorrang te verlenen aan mantelzorgers of mensen met een beperking/aandoening, die dichterbij elkaar willen gaan wonen.

9. Houdt/maak wonen betaalbaar

Maatregelen:

- Zorg voor voldoende aanbod in betaalbare en geschikte huurwoningen.
- Beperk de huurstijgingen voor de lagere inkomens.

10. Faciliteer ontmoetingsmogelijkheden in het wonen

Maatregelen:

- Creëer laagdrempelige ontmoetingsmogelijkheden (sociale knooppunten) in de gebouwde omgeving, zoals bankjes op de juiste plekken.
- Stel vast dat alle nieuwe woningen bezoekbaar zijn, zodat mensen met beperkingen ook bij anderen op bezoek kunnen gaan. Bezoekbaar houdt in dat rolstoelgebruikers de huiskamer kunnen betreden en bij het toilet kunnen komen.

¹ Mogelijk na invoering van nieuwe Huisvestingswet per 1-1-2015

- Stimuleer ontmoeting in wooncomplexen en buurten: bied (financiële) steun voor sociale activiteiten en laat deze door bewoners zelf organiseren; geef bewoners de kans om gemeenschappelijke ruimten, zoals galerijen, gezamenlijk aan te kleden.
- Schenk extra aandacht aan groepen die niet vanzelf aansluiten; de mensen met verstandelijke beperking en psychische aandoeningen.
- Ontwikkel en verspreid kennis over ontmoetingsgericht bouwen en over sociale interventies gericht op ontmoeting in de buurt.